33694 ـ جایگاه نماز در اسلام

سوال

لطفا جایگاه نماز در دین اسلام را برایم شرح دهید.

خلاصه‌ی پاسخ

نماز در اسلام جایگاه بس بزرگی دارد که آنچه می‌آید دال بر آن است: ۱ـ نماز ستون دین است که دین بدون آن استوار نمی‌گردد. ۲ـ جایگاه نماز پس از شهادتین می‌آید تا دلیلی باشد بر درستی و سلامت اعتقاد. ۳ـ نماز به دلیل فرض بودنش جایگاه خاصی در بین دیگر عبادات دارد. ۴- الله با نماز گناهان را پاک می‌کند. ۵- نماز آخرین چیزی است از این دین که از دست می‌رود و چون از دست رفت، همهٔ دین تباه می‌شود. ۶- نماز نخستین چیزی است که بنده در روز قیامت برای آن محاسبه می‌شود.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

نماز دارای جایگاه بسیار والایی در اسلام است ، آنطور که هیچ عبادت دیگری به این جایگاه نمی‌رسد... آنچه می‌آید دال بر این جایگاه است:

۱ـ نماز ستون دین است و دین بدون آن برقرار نمی‌ماند. در حدیثی که معاذ بن جبل ـ رضی الله عنه ـ روایت کرده آمده که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: «آیا تو را از راس همهٔ امر و ستونش و بالاترین نقطه‌اش آگاه نسازم؟» گفتم: آری یا رسول الله، فرمود: «راس امر، اسلام است، و ستون آن نماز ، و بالاترین نقطهٔ آن جهاد...» به روایت ترمذی (۲۶۱۶) و آلبانی در «صحیح ترمذی» (۲۱۱۰) آن را صحیح دانسته است.

۲ـ منزلت نماز پس از شهادتین آمده تا دلیلی باشد بر درستی اعتقاد و سلامت آن، و برهانی باشد بر درستی آنچه در دل جا گرفته و تاییدی بر آن باشد.

رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: «اسلام بر پنج [بنیان] بنا شده است: گواهی دادن به اینکه معبودی به حق نیست جز الله، و اینکه محمد بنده و فرستادهٔ اوست، و برپا داشتن نماز و دادن زکات و حج خانه [کعبه] و روزهٔ رمضان» به روایت بخاری (۸) و مسلم (۱۶).

برپا داشتن نماز (اقامهٔ نماز) یعنی: ادای آن به شکل کامل با همهٔ اقوال و افعال آن در اوقات مشخص چنانکه در قرآن کریم آمده است که الله تعالی می‌فرماید:

إِنَّ الصَّلاةَ كانَت عَلَى المُؤمِنينَ كِتابًا مَوقوتًا [نساء: ۱۰۳]

(نماز [فریضه‌ای است که] در اوقات معیّنی بر مؤمنان واجب شده است). یعنی دارای وقت مشخص.

۳ـ نماز از جهت مکانی که در آن فرض شد نیز جایگاه خاصی در بین دیگر عبادت‌ها دارد...

برای اعلام فرض شدن نماز، ملائکه‌ای به زمین نازل نشد بلکه مشیت الله متعال بر این بود که بر پیامبر محمد ـ صلی الله علیه وسلم ـ انعام نموده ایشان را به آسمان عروج دهد و پروردگارش مستقیما او را دربارهٔ فرض شدن نماز مورد خطاب قرار دهد و این ویژگی نماز در بین دیگر شرایع اسلام است.

زیرا نماز در شب معراج و حدود سه سال پیش از هجرت فرض شد و در آغاز پنجاه نماز فرض شد اما دربارهٔ تعداد آن تخفیف رخ داد تا آنکه به پنج نماز رسید و ثواب پنجاه نماز در پنج نماز باقی ماند و این دلیلی است بر محبتی که الله به نماز دارد و همچنین منزلت والای آن.

۴- الله به واسطهٔ نماز گناهان را پاک می‌کند .

بخاری (۵۲۸) و مسلم (۶۶۷) از ابوهریره ـ رضی الله عنه ـ روایت کرده‌اند که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمود: در حدیث بکر آمده که ایشان شنیدند که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرمود: «به من بگویید: اگر رودخانه‌ای جلوی منزل یکی از شما باشد و او روزی پنج بار خود را در آن بشوید، آیا چیزی از چرک بدنش باقی می‌ماند؟» گفتند: هیچ چرکی از بدنش باقی نمی‌ماند. فرمود: «مثالِ نمازهای پنجگانه نیز چنین است که الله با آنها گناهان را از بین می‌برد».

۵- نماز آخرین چیزی است در این دین که از دست می‌رود و چون از دست رفت، همهٔ دین تباه می‌شود.

از جابر بن عبدالله ـ رضی الله عنهما ـ روایت است که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: «میان شخص و شرک و کفر، ترک نماز است» به روایت مسلم (۸۲).

بنابراین شایستهٔ مسلمان است که به انجام نمازها در اوقات آن اهتمام ورزد و در ادای نماز تنبلی نکند و از آن مشغول نگردد. الله تعالی می‌فرماید:

فَوَيلٌ لِلمُصَلّينَ * الَّذينَ هُم عَن صَلاتِهِم ساهونَ [ماعون: ۴-۵]

(پس وای بر نمازگزاران! * همان کسانی که از نمازشان غافلند).

همچنین الله تعالی کسانی را که نمازشان را تباه ساخته‌اند مورد تهدید قرار داده و فرموده‌اند:

فَخَلَفَ مِن بَعدِهِم خَلفٌ أَضاعُوا الصَّلاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَواتِ فَسَوفَ يَلقَونَ غَيًّا [مریم: ۵۹]

(پس از آنان، جانشینانی [گمراه و ناشایست] آمدند که نماز را تباه ساختند [و در آن سهل‌انگاری نمودند] و از هوس‌ها [و شهوات] پیروی کردند؛ و به زودی [کیفرِ] گمراهی [خویش] را خواهند دید).

۶- نماز نخستین چیزی است که از بنده در روز قیامت دربارۀ آن خواهند پرسید.

از ابوهریره ـ رضی الله عنه ـ روایت است که گفت: شنیدم که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرمود: «نخستین چیزی که از بنده دربارۀ اعمالش در روز قیامت خواهند پرسید، نماز است، پس اگر [نمازش] درست بود، رستگار و کامیاب شده و اگر تباه بود، ناکام و زیان‌دیده است، پس اگر از نماز فرض او چیزی کم بود پروردگار عزوجل می‌فرماید: ببینید که آیا بنده‌ام نماز مستحبی دارد؟ پس آنچه از فرض او کم است را با آن کامل می‌کنند، سپس بقیۀ اعمالش بر اساس آن خواهد بود» به روایت نسائی (۴۶۵) و ترمذی (۴۱۳) و آلبانی در «صحیح الجامع» (۲۵۷۳) آن را صحیح دانسته است.

از الله متعال خواهانیم که ما را بر ذکر و شکر و عبادت نیکویش یاری دهد.

منابع:

- کتاب «الصلاة» اثر دکتر الطیار (۱۶).
- «توضیح الأحکام» بسام (۱/۳۷۱).
- «تاریخ مشروعیة الصلاة» بلوشی (۳۱).

والله اعلم.